

DESANT.UA / ДЕСАНТ.UA

przegląd (niezależnych) teatrów ukraińskich
перегляд (незалежних) театрів українських

2-5 LISTOPADA 2017

Kuratorki: Joanna Wichowska (PL), Roza Sarkisian (UA)

TEXT KURATORSKI

Termin „desant” pochodzi ze słownika wojny. Słownika, z którego coraz częściej korzystamy po obu stronach granicy Schengen. Wojenna terminologia najwyraźniej trafnie opisuje dzisiejsze lęki i resentymenty. Tytuł przeglądu właśnie do nich się odwołuje, będąc zarazem przewrotną grą z wciąż żywymi w Polsce stereotypami na temat Ukrainy i Ukraińców.

Czterodniowy „najazd” ukraińskich twórców na Warszawę jest nie tylko okazją zrewidowania tych stereotypów, ale przede wszystkim szansą zapoznania się z najciekawszymi, najbardziej gorącymi wydarzeniami teatralnymi zrealizowanymi w ostatnim roku w Ukrainie. Wszystkie zaproszone projekty (a są to nie tylko spektakle, ale również audio-tour i performing lecture) powstały – częściowo z wyboru, a częściowo z konieczności - poza instytucjami państwowymi. Wszystkie również wychodzą poza ramy klasycznego teatralnego produktu wytworzonego i reprodukowanego w obrębie stabilnego systemu teatralnego. Wszystkie też proponują krytyczną analizę ważnych dla społeczeństwa tematów. Pełny podtytuł przeglądu mógłby zatem brzmieć: **„pierwszy w Polsce przegląd niezależnych, krytycznych projektów teatralnych z Ukrainy”**.

Ta rozszerzona definicja jest, rzecz jasna, swego rodzaju uzurpacją. Jej zasadność będziemy sprawdzać podczas pokazów, a także spotkań, dyskusji i warsztatów, będących częścią DESANTU.UA.

Teatr niezależny zawsze jest od czegoś zależny; choćby od uwarunkowań ekonomicznych i kontekstu politycznego. A teatr krytyczny, aby nie stracić wiarygodności, powinien być zarazem samo-krytyczny.

Zaproszeni do udziału w przeglądzie twórcy reprezentują postawę krytyczną wobec zastanej rzeczywistości, ale również wobec własnej roli – artysty i obywatela żyjącego i pracującego w kraju ogarniętym wojną, w skonfliktowanym społeczeństwie. Pytają o skuteczność działań artystycznych, demaskują niewydolność tradycyjnych środków scenicznych, buntują się przeciw dominującej na ukraińskich scenach iluzji, testują takie sposoby artykulacji, które nie będą kolejnym pozorowanym dialogiem z publicznością, ale narzędziem realnej komunikacji zakładającej podmiotowość twórcy i widza. Ważnym tematem tworzonych przez nich spektakli jest ich własna postawa, ich wątpliwości, osobista odpowiedzialność, kulisy ich pracy.

W systemie teatralnym zmagającym się z postsowiecką spuścizną i w kraju, w którym dzisiaj dominują wielkie, patetyczne, patriotyczne i historyczne narracje, wypowiedź w pierwszej osobie liczby pojedynczej jest znaczącym gestem emancypacji. Odstąpienie twarzy, świadoma rezygnacja z uprzywilejowanej roli kogoś, kto ze sceny poucza, pociesza, umacnia

te wielkie, oficjalne narracje to zarazem znaczący wkład w debatę na temat kształtu kultury i powinności artystów we współczesnym społeczeństwie. Głos niezależnych ukraińskich twórców, szczególnie teatralnych, rzadko jest w tej debacie słyszalny. Nasz przegląd chce tę lukę wypełnić.

Goście przeglądu pochodzą z różnych regionów Ukrainy: od Charkowa, Doniecka i Symferopola (Krym) po Kijów i Lwów. W obliczu głębokich podziałów ukraińskiego społeczeństwa, ten integracyjny aspekt przeglądu jest dla nas niezwykle ważny. Pamiętamy jednocześnie, że integracja nie polega na unifikacji. „Jedna Ukraina” istnieje jedynie jako użyteczny slogan, *wishful thinking*. W rzeczywistości istnieją różne Ukrainy, które jednak – przynajmniej w dziedzinie sztuki – potrafią ze sobą dialogować, negocjować, spierać się i szukać punktów wspólnych, nie rezygnując z różnorodności. Ten rodzaj niełatwego dialogu będzie obecny podczas przeglądu.

Zależy nam również na różnorodności gatunkowej – pokażemy zatem spektakle dokumentalne („Towar” wyprodukowany przez słynny Teatr Przesiedlonych i oparty na doświadczeniu frontowym autora, reżysera, aktora, Alberta Sardariana), dokumentalno-plastyczno-choreograficzne („Jesień na Plutonie” – spektakl lwowskiego dramaturga i reżysera Saszko Bramy, stworzony na podstawie wywiadów z seniorami, z użyciem realistycznych lalek), a także przedstawienia oparte na tekstach stworzonych wraz z aktorami i wykorzystujące ich własne doświadczenia („Przysposobienie obronne” – z udziałem profesjonalnych aktorów słynnego charkowskiego Teatru Piękne Kwiaty i byłych żołnierzy oraz „Mój dziad kopał. Mój ojciec kopał. A ja nie będę” – polsko-ukraińska koprodukcja grupy Did Company, nazywana w Ukrainie pionierskim przykładem nowego gatunku „trash-punk-post-teatr”). Wyjdziemy również poza scenę teatralną pokazując w przestrzeni publicznej audio-performance „Majdan. Spacer” kijowskiej grupy PicPic. Inny znany, niezależny zespół z Kijowa, Teatr PostPlay przywiezie wykład performatywny „Pieprzę wasz festiwal albo osobliwości narodowej gentryfikacji”, przygotowany specjalnie na zamówienie kuratorek przeglądu.

Postuchajmy głosów innych, niż nasze własne. I przekonajmy się wspólnie, jak to słuchanie może zamienić się w prawdziwą rozmowę. Wierzmy, że taka rozmowa jest ważna nie tylko dla ukraińskich artystów, ale dla nas wszystkich.

Joanna Wichowska i Roza Sarkisian

Roza Sarkisian (Charków), reżyserka teatralna, kuratorska projektów teatralnych. Absolwentka Wydziału Reżyserii Charkowskiego Państwowego Uniwersytetu Sztuk im. I. P. Kotlarewskiego w Charkowie (2012) i socjologii na Państwowym Uniwersytecie im. W. N. Karazina w Charkowie (2009). Inicjator, dyrektorka artystyczna i reżyserka Teatru De Facto (od 2012). Współpracowniczka i ekspertka East European Performing Arts Platform / EEPAP. W 2016 roku współreżyserowała (wraz z Agnieszką Błońską) ukraińsko-polską koprodukcję w ramach projektu „Mapy lęku / mapy tożsamości”. Od października 2017 – pracuje jako etatowa reżyserka i kuratorka projektów w Pierwszym Ukraińskim Teatrze dla Dzieci i Młodzieży we Lwowie. Finalistka konkursu British Council Ukraine „Taking the Stage 2017”. Laureatka stypendium Gaude Polonia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP w 2017 roku.

Joanna Wichowska (Warszawa) - krytyczka teatralna, kuratorka, dramaturżka. Absolwentka teatrologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Jako dramaturżka współpracował m.in. z Oliverem Frljiciem, Wojtkiem Klemmem, Agnieszką Błońską. Współpracownicza „Dwutygodnika” i gazety teatralnej „Didaskalia”. W październiku 2014 była kuratorką interdyscyplinarnego projektu „O co się zabijać? Wojna, Pokój, Ukraina” w Teatrze Powszechnym w Warszawie. W latach 2012-2016 prowadziła projekty teatralne i edukacyjne sieci teatralnej East European Performing Arts Platform/EEPAP realizowane w Ukrainie, m.in. „Desant” i „Mapy lęku / mapy tożsamości”.